

Gidsengids

IVN ENSCHEDE

INSTITUUT VOOR NATUUREDUCATIE

Colofon

De Gidsengids van IVN Enschede verschijnt 4 x per jaar.
Voor meer informatie zie: www.ivn.nl/afdeling/enschede
en www.facebook.com/IVNEnschede

Redactie Gidsengids
Tijdelijk redactieadres
IVNEnschedesecretariaat@gmail.com

Website en Facebook
* Jan Willem Visschers
tel. 053 476 55 35 - email: jwvisschers@gmail.com
* Erika van Oldeneel - email: erika1961@hetnet.nl

Drukker
* Editoo B.V. te Arnhem
tel. 085 773 774 2 - www.editoo.nl

Lidmaatschap IVN
Aanmelden en opzeggen per email via secretariaat
Contributie per jaar leden € 24,00; huisgenoten € 6,00
Minimale jaarbijdrage donateurs is € 15,00.
IBAN: NL05 INGB 0000 8388 83 t.n.v. IVN afd. Enschede

Bestuur

Voorzitter
* Hanneke van Dorp
Wooldrikshoekweg 104
7535 DD Enschede
053-4780392
email: hanneke_van_dorp@planet.nl

Secretariaat
1e secretaris
* Nico van Diepen
Bouwhuishorst 23
7531 EZ Enschede
06-47270894
email: ivnenschedesecretariaat@gmail.com

2e secretaris

* **Vacature**

Penningmeester
* Dirk Nijenboer
Van Riebeekstraat 95
7535 ZJ Enschede
053-4311364
email: dendirk@home.nl

Bestuurslid
* Frank Herik
email: f.herik@gmail.com

Van harte welkom bij IVN Enschede

IVN, Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, is een organisatie met ca. 180 afdelingen in Nederland en ca. 26.000 leden, waarvan ca. 8.000 actieve vrijwilligers. IVN heeft als doel mensen bij de natuur te betrekken en jong en oud laten beleven hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk onze natuur is.

Onze afdeling IVN Enschede telt momenteel ruim 100 leden incl. huisgenootleden. Zij zetten zich in op het gebied van milieu, natuureducatie en duurzaamheid. Vooral door het stimuleren van natuurbeleving willen we onze liefde en kennis voor de natuur delen. Tevens organiseren we speciale bijeenkomsten voor onze leden en donateurs. Per kwartaal ontvangen zij het afdelingsblad de "Gidsengids".

Zin om vrijblijvend eens te komen kijken, mee te doen met onze activiteiten of lid worden? Dan kun je contact opnemen met ons secretariaat. Je bent van harte welkom!

Werkgroepen

- * Schoolwandelingen
- * Grijs, Groen en Gelukkig
- * Heemtuin
- * IVN infokraam
- * PR & Communicatie
- * Publiekswandelingen

In dit nummer

- 3 van de voorzitter
- 4 verslag schoonmaken kluundel Aamsveen
- 5 verslag aamsveenwandeling basisschool
verslag reeënwandeling
- 6 IVN bij herenboeren Usseler es
- 7 het Zeggelt zoekt waterbeestjes
- 8 5 minutenpraatje (deel 2)
- 9 dag van Hof Espelo en jaarlijkse BBQ vrijwilligers
- 10 foto van bijzonnen
- 11 verslag met foto's: langs boerenwegen
- 12 ledenuitje IVN afd. Enschede
- 13 eetbare natuur in Tweekelo
- 14 nieuwe gasten bijenhotel
- 15 agenda, groen kalender en puzzel

Foto: voorpagina Stephanie Herlaar

Van de voorzitter

Het herfstnummer van de Gidsengids is weer in de brievenbussen beland. De redactie is er ondanks alle andere bezigheden die aandacht vroegen weer in geslaagd er een prachtig blad van te maken! Louis, Stephanie, Tineke, Nico en alle andere stukjes-schrijvers: dank je wel!

Al bladerend in dit herfstnummer vormt zich een beeld: wat een actieve, ik mag wel zeggen van activiteit bruisende IVN afdeling! En dat beeld sluit prettig aan bij hoe ik me voel na een paar drukke weken van schoolactiviteiten en de bijbehorende voorbereidingen (zoals het toonbaar maken van kluunplaatsen) in het Aamsveen.

Reeënwandeling, wandeling “langs boeren wegen” voor publiek en wandeling “eetbare natuur” met recept (!) door oud LGO cursisten, IVN-ers helpen de Hereboeren met een bodemdiertjesactiviteit, extra slootjesdag voor basisschool ‘t Zeggelt, 5 minuten praatjes van cursisten van de LGO, kraam op de Dag van Hof Espelo en dan nog een verslag van ons bijzonder geslaagde afdelingsuitstapje naar Mallum! Allemaal leuke verslagen van natuuractiviteiten met leuke foto’s erbij. En er zijn ook nog activiteiten geweest die dit keer niet de Gidsengids haalden.

Voor wat leuke en leerzame artikeltjes en foto’s was gelukkig ook nog plek en er is weer een puzzel van Nico! Op het ereplaatsje in het midden van dit blad een heel bijzondere foto van een speciaal natuurverschijnsel, bijvangst van de activiteit voor de middelbare scholieren in het Aamsveen!

Het begint herfst te worden en er staan weer herfstwandelingen in het Ledeboerpark en paddenstoelen wandelingen op het programma. De NGO tweede fase gaat van start. Het wordt vast net zo’n mooie, drukke herfst als de mooie IVN zomer die we hadden.

Hanneke van Dorp

Foto: IVN Beeldbank

Kluundel 2.0

Na de vele werkzaamheden van de afgelopen jaren op het Aamsveen, was er van de kluundel, die volgens Landschap Overijssel Zeggeltsdel heet, weinig meer te zien. Hij was volledig bedekt met mossen, grassen en zelfs hier en daar met een polletje struikheide. De meeste bomen in de buurt van de kluundel waren al weggehaald, maar helaas is onlangs de prachtige, eenzame eik die als enige nog aan de rand stond door een storm ook gesneuveld.

Op de kluundel of kluunplaats werd de natte klieberturf of baggerturf drooggestampt. Bijvoorbeeld door een paard dat rondjes liep of door kinderen die plankjes onder hun klompen kregen gebonden. Iedere boer rond het veen had zijn eigen stukje waar hij turf mocht steken.

In het Aamsveen liggen 14 kluundellen die allemaal gemaakt zijn van veldkeien, met allemaal verschillende patronen. De veldkeien werden (en worden) op de akkers gevonden en zijn tijdens de voorlaatste ijstijd (ongeveer 140.000 jaar geleden) meegevoerd door het ijs vanuit Scandinavië.

Dit is de enige kluundel die voor alle wandelaars te zien is. Een andere, die ook onlangs weer mooi schoongemaakt is door IVN, is alleen te zien bij een enkele excursie in samenwerking met Landschap Overijssel. Van de overige 12 is weinig of niets meer terug te vinden. De kluundellen van veldkeien zijn uniek en komen nergens anders voor.

Voorheen was de Zeggeltsdel toegankelijk voor iedereen, maar tegenwoordig staat er een hekje voor, net als voor het kwetsbare gebied eromheen.

Na overleg met Landschap Overijssel gingen we op 2 september met 9 IVN'ers aan de slag. Het handigste werktuig bleek een driehoekige verkrabber. Natuurlijk kwamen emmers en bezems ook van pas. En, niet te vergeten, de spuitbusjes met deet en citronella, want de muggen waren uiterst actief. Maar ja, het was prachtig weer! En er was thee met zelfgebakken koek.

Wat een voldoening dat na 3 uur ploeteren er weer een bescheiden cirkel van veldkeien te zien was. We kregen ook belangstelling van een paar voorbijgangers, dus de meegebrachte IVN-foldertjes kwamen ook van pas.

Zelf ook even kijken hoe het er nu uit ziet? Volg de Hölterhofweg tot het eind (doodlopende weg). Parkeer je fiets bij de Glanerbeek en wandel nog 10 minuutjes rechtdoor.

Lidy Vrijheid
24 september 2023

Foto's: Lidy Vrijheid

Aamsveenwandeling Reeën-wandeling basisscholen

Van 11 tot 22 september kon je in het Aamsveen weer groepjes basisschoolleerlingen met IVN-gidsen zien lopen.

De schoolwandelingen voor groep 7 waren weer gestart in het Aamsveen. Een boeiende tocht door de historie van het veen, kluunplaatsen, turfsteken en veenlijken. En natuurlijk door de bijzondere natuur van het hoogveen, met o.a. de blauwe gentiaan, de vossebes, het veenmos en de bijzondere zonnedauw (zie foto achterpagina) die gelukkig veel te zien was.

Voor de gidsen was het even wennen aan het nieuwe en open gebied door de ingrijpende werkzaamheden van Landschap Overijssel om het veen weer natter te krijgen. Het lijkt gelukt te zijn. Voor de leerlingen maakte dat geen verschil. Misschien alleen dat ze, als ze geen laarzen aan hadden, nu af en toe echt met natte voeten thuiskwamen.

Verslag wandeling

Het was weer een feest na ruim 3 jaar met basisschoolleerlingen de Aamsveen wandeling te mogen maken. Omdat het Aamsveen qua oriëntatie door de herstelwerkzaamheden nogal is veranderd, was het eerst nog een puzzel hoe we een passende route konden lopen. Voor een schoolwandeling zijn de volgende plekken kenmerkend in dit unieke hoogveen; de grote kluunplaats, het gat van Wieger, het turf stationemplacement en de uitkijktoren. En dat in een rondwandeling die maximaal 2 uur in beslag mag nemen; een serieuze uitdaging!

Op woensdag 13 september jl. beet Wereldwijd Noord de spits af. Gelukkig waren de weergoden ons goedgezind. Altijd spannend aan het begin het verhaal over het Lappenpad te vertellen. En nog spannender wordt het als we van het pad gaan en over de omheining mogen stappen het onbekende Aamsveen in. De eerste stop op weg naar de grote kluunplaats is de majestueuze koningsvaren aan het begin van het middenpad; meer dan 100 jaar oud en nu volledig ontdaan van het bladerdek boven deze varen. Bij het gat van Wieger is wordt het hoogveen letterlijk tastbaar en voelbaar; het springen op dit gedeelte in het veen maakt indruk. Sensationeel in de ogen van deze groep is de grote kluunplaats; waar dient dit voor en hoe komt dat hier? Fijne vragen waar je als gids goed mee uit de voeten kunt.

Terug naar de uitkijktoren wordt het veenpluis, een nog bloeiende klokjesgentiaan en een bruine pad op onze route opgemerkt. Een verdiende eetpauze in de uitkijktoren geeft gelegenheid om het veen uit de hoogte te bezien en de dijken en de turfgaten goed uit de doeken te doen. En eenmaal weer terug op het dijkje is de finale van de wandeling weggelegd voor het vleesetende plantje. Uitleg van dit bijzondere plantje in dit hoogveen draagt bij aan een fantastisch mooie ochtend. Met dank aan Landschap Overijssel die ons vrij baan heeft gegeven voor het hervatten van deze bijzondere schoolwandelingen in het Aamsveen.

Chris Eijkholt

Deze foto is van de reeën-wandeling in augustus maar gelukkig was er ook een in september! Toen ben ik mee geweest. Chris was onze gids, zijn collega Carl had een prachtige telescoopverrekijker bij zich.

Zoals iedereen gemerkt zal hebben was het nog een tijd heel erg warm in september en dat was ook te merken aan de hoeveelheid reeën die we gezien hebben! Chris stelde voor de wandeling wat vragen stelde om te kijken wat we wisten over reeën: het gemiddelde gewicht is 20 tot 25 kilo, er zijn 80.000 tot 110.000 reeën in Nederland. In augustus is de paartijd, de ree-geiten raken dan bevrucht maar het embryo begint pas tegen eind december (na de kortste dag) te groeien, zodat in mei de eerste ree-kalfjes geboren worden. De dracht duurt dus ongeveer 5 maanden. Alleen ree-bokken hebben een gewei, hoe dat gewei eruit ziet is een DNA-kwestie. Er is dus niet zomaar te schatten hoe oud een reebok is als je naar het gewei kijkt.

Hij vertelde ook dat een ree een hekel heeft aan regen, dus bij regen zal een geplande wandeling eerder afgezegd worden: ze komen dan eigenlijk niet tevoorschijn! In Augustus is dat dus gebeurd.

In de winter leven reeën vaak in een "sprong", meestal een familiegroep. In de zomer leven ze eigenlijk alleen of reegeit met haar jongen. We hebben tijdens deze wandeling gelukkig wel een aantal reeën gezien, al waren ze, misschien door de warmte, niet erg enthousiast om uit de struiken te komen. Vlak voor we weer bij onze auto's en fietsen waren zagen we in de verte nog drie reeën, dankzij een telescoop-verrekijker konden we die allemaal nog zien! Heel fijn dat Carl die meegenomen had!

Stephanie Herlaar

IVN natuureducatie in Ledeboerpark

In het Abraham Ledeboerpark zijn de komende weken weer herfstactiviteiten rond natuureducatie voor basisschoolleerlingen georganiseerd.

In het bos mogen de peuters van groep 1 en 2 tijdens de Herfstkring met Kabouter Prikkebeen allerlei opdrachten doen. Op en rond het erf van het Lammerinkswönnerr pakken onze IVN-gidsen samen met groep 4, 5 en 6 het thema "dieren in de herfst en winter" op. Tijdens deze Najaarsactiviteit komen o.a. de trekvogels, overwinteren en voedselvoorraad aan de orde.

Herenboeren en IVN op Usseler Es

Samen duurzaam voedsel produceren. Dat doen intussen 220 huishoudens samen met 2 ervaren boeren op de Usseler Es in Enschede.

Herenboeren Usseler Es is een initiatief van een groep inwoners uit de regio Enschede. Ze willen grip op het eten, gezond eten, weten waar het vandaan komt en hoe het geproduceerd wordt. Ze willen erop kunnen vertrouwen dat het eten eerlijk is geproduceerd, met respect voor de boer, de dieren en de natuur. Daarom hebben ze op de Usseler Es in Enschede-Zuid een kleinschalig gemengd boerenbedrijf opgericht; een zogenoemde Herenboerderij. Aldus de website www.usseleres.herenboeren.nl

Rond dit prachtige initiatief waren wij als IVN afdeling Enschede op zondag 9 juli jl. uitgenodigd een kinderactiviteit, gericht op educatie te ondersteunen. Het was die zondag snikheet. Ondanks de warmte kwamen zowel in de ochtend als in de middag verschillende gezinnen met kinderen naar de es om daar het belang van een gezonde bodem te onderzoeken.

Met de verkorte versie van de film "Onder het maaiveld" startte het veldwerk voor de kinderen. Bodemonderzoek door op de huidige es monsters te nemen en deze te vergelijken met compostgrond. Ze vielen van de ene verbazing in de andere; wat een enorm verschil tussen arme en rijke grond. Met behulp van de IVN zoekkaart bodemdieren werden al snel pissebedden, regenwormen, huisjesslakken en duizendpoten geïdentificeerd. Met behulp een microscoop werden zelfs de kleinste kevertjes levensgroot in beeld gebracht. Daarentegen werd met moeite twee bodemdierpjes ontdekt in de grond van de es.

Vandaar dat één van belangrijkste werkzaamheden gericht is op het verrijken van de akker op de Usseler es. Door o.m. tarwe en rogge te verbouwen, verrijkte compost met de huidige bovenlaag te vermengen en door het bodemleven verbindingen ondergronds tot stand te brengen.

De tijd zal het leren of dit initiatief en bewerking uiteindelijk effectief blijkt te zijn.

Chris Eijkholt,
Enschede 19 juli 2023

Herenboeren in poëzie

IVN stond op de bres
7 juli op de Usseler Es
Om de Herenboeren bij te staan
Voor de Groene Karavaan

Wij toonden kinderen, groot en klein
Wat toch de verschillen zijn
Tussen grond waar niks in zit
En rijke aarde vol met pit

Wormen, kevers, pissebedden
Heel veel meer nog, wil ik wedden
Richt je loepje er eens op
Dan zie je zijn mooie kop

Op dooie grond wil haast niets groeien
Waar rijke grond alles laat bloeien
Heel veel beestjes in de grond
Betekent: deze tuin is goed gezond

Pannenkoeken tot besluit
En nu is het rijmpje uit

Nico van Diepen

Het Zeggelt zoekt waterbeestjes

Donderdag 13 juli kwamen 2 groepen van de basisschool het Zeggelt naar het Zweringbeekpark om samen met IVN Enschede waterbeestjes te bekijken.

Gewapend met schepnetjes en opvangbakken werden heel veel verschillende zwemmers gevangen zoals bootsman eitjes, stekelbaarsjes, waterslakken en zelfs een paardbloedzuiger van wel 10 cm lang. Het is mooi om te zien hoe fanatiek ze zijn en ook de ouders en oma's en opa's deden mee. Het water was lekker warm en het leek wel een waterballet. Kortom een groot succes en willen we deze activiteit vaker aanbieden.

Reactie van Esther Van Hasselt, leerkracht middenbouw Montessorischool Het Zeggelt: "Naar aanleiding van de super gezellige slootjesdag (zeker voor herhaling vatbaar!!), stuur ik hierbij een aantal foto's".

Hartelijke groeten, Lidy Schans

5 minuten praatjes (deel 2)

Een onderdeel van de Natuurgidsenopleiding heeft deze titel. De cursisten vertellen vijf minuten precies over een natuuronderwerp naar keuze. Andere cursisten geven feedback met tops en tips. Een aantal cursisten heeft het praatje voor de lezers van de Gidsengids op papier gezet. In deze en komende edities hun verslag

De bodem

Ik heb jaren een moestuin gehad en bewerkte deze op de manier zoals ik die had ontdekt in de boeken van Pieter Boxman. Deze Pieter was zijn tijd al ver vooruit, ik praat nu over 40-50 jaar geleden. Hij gaat bij het bewerken van de grond uit van hoe de natuur omgaat met de grond en zijn bewoners. Hij spitte de tuin bijvoorbeeld niet, zijn uitgangspunt was dat je de zuurstofminnende bacteriën niet naar beneden brengt en de bacteriën die met minder zuurstof en of daglicht toekunnen niet naar boven brengt. Je kunt je dus voorstellen dat de grond overhoop halen geen goed idee is. Wormen maken gangen in de grond en halen organisch materiaal naar beneden en verrijken zo de grond. Ook mollen maken gangen en zo wordt de grond belucht. Er zijn nog meer dieren die de grond omwoelen, zoals het konijn, de vos en het everzwijn. Dit gebeurt nooit op de massale schaal waarop wij mensen dat doen. In de natuur zie je de samenwerking van de planten onderling. Er groeit nooit allemaal hetzelfde bij elkaar maar er is altijd een diversiteit van planten. Dit is wat je ziet boven de grond, maar ook onder de grond is het leven heel divers. Dus je gaat beplanten in stroken en probeert planten te zoeken die elkaar versterken of elkaar beschermen tegen plagen en schadelijke insecten.

Ook probeer je de grond van boven te voeden zoals de natuur het doet. Je brengt mest niet in de grond maar probeert deze zoveel mogelijk van boven toe te dienen. Dit kun je bv. doen door de mest eerst te composteren en met deze compost de grond te mulchen. [mulchen is de bodem bedekken met organisch materiaal] Je ziet ook in de natuur dat de bodem altijd bedekt is. Dit kan door begroeiing of door het afdekken met afgevallen blad in de herfst. Je ziet dus nooit een stuk grond braak liggen of mooi zwart aangeharkt. De natuur zorgt dus altijd voor een deken over de grond en het bodemleven. Zo blijft de aarde en haar bodemleven beschermd tegen zon, wind, regen, uitdroging, vorst of andere natuurverschijnselen. De diversiteit in beplanting zal elkaar dus versterken evenals ook een divers bodemleven bestaande uit insecten en schimmels. Zo zijn bepaalde planten afhankelijk van schimmels. Tussen de wirwar aan wortels in de bosbodem, leven schimmels en bacteriën in symbiose met bomen. Ze werken samen aan de uitwisseling van voedingsstoffen voor koolstof.

We kunnen planten en dieren proberen te beschermen maar dit wordt deels teniet gedaan door het niet goed omgaan met de grond. Je moet het geheel zien als een bouwwerk. Het is zo sterk als de zwakste schakel. Als je fundament niet stevig genoeg is zal het bouwwerk op termijn ook zijn gebreken vertonen. Deze denkwijze is al heel lang bekend maar er wordt nog steeds onvoldoende rekening mee gehouden. Er wordt geprobeerd dit probleem op

te lossen door meer kunstmest, bestrijdingsmiddelen en chemicaliën. Maar dit zorgt alleen voor uitstel. We zullen die strijd uiteindelijk verliezen. Het resultaat is dan ook verzuring, verdroging, overbemesting en daardoor een teveel aan stikstof/ammoniak en chemicaliën in de grond en het grondwater. [een ziek milieu].

Het één kan niet zonder het ander. We kunnen heel veel moeite doen planten en dieren te beschermen maar dit zal een teleurstellend resultaat geven als we de andere problemen niet aanpakken.

Dus als we het leven onder het maaiveld niet beter beschermen, zal al de bescherming van het leven er boven ook gedoemd zijn te mislukken. Dus probeer niet alleen te kijken wat we boven de grond zien maar laten we ook goed kijken wat onder de grond leeft. Dit is namelijk het fundament van het leven er boven.

Ronals Stockmann

Foto Henk Bergsma

De dag van Hof Espelo

Op dit landgoed net buiten Enschede viel veel te beleven op 17 september met onder andere excursies en muziekworkshops. IVN was met de kraam ook vertegenwoordigd.

Zondag 17 september, de dag van Hof Espelo, troffen we Ineke, Marian en Jan Willem met onze IVN kraam. Naast allerlei andere interessante kraampjes, van EnHOe, Melkveehouderijbedrijf Voogd, Clifton Buitink Fotografie en Aveleijn. was er ook voor de innerlijke mens gezorgd met drankjes, ijsjes en pannenkoeken.

Jaarlijkse BBQ voor vrijwilligers

Op woensdag 12 juli vond de jaarlijkse BBQ voor vrijwilligers weer plaats bij het Lammerinkswönnener namens Wageler Samen.

Een mooie manier voor onze actieve IVN-ers om elkaar weer eens te zien en onder het genot van een hapje en drankje bij te praten. Het was nog even spannend of het droog zou blijven. Dus toch voor de zekerheid maar een tent opgezet. Gelukkig waren de weergoden ons goed gezind.

Gerrit Meutstege bedankte namens Wageler Samen de vrijwilligers voor hun bijdrage en enthousiaste inzet bij de verschillende activiteiten rond Duurzaamheid en Natuureducatie. Het werd ook dit jaar weer een heel gezellige middag.

Onze IVN gidsen en leerlingen van het Stedelijk Lyceum werden 25 september jl. in het Aamsveen verrast met dit unieke natuurverschijnsel - " bijzondere bijzonnen " - wat Nico meteen in deze prachtige sfeerfoto heeft vastgelegd.

Bijzonnen of parheliem zijn een natuurlijk optisch fenomeen in de aardatmosfeer in de vorm van twee heldere lichtvlekken links en rechts van de zon. Vaak is er maar één te zien. Bijzonnen behoren tot de categorie haloverschijnselen, die kunnen worden waargenomen wanneer de zon door ijskristallen schijnt, veelal in de vorm van cirrus- of cirrostratuswolken. Bijzonnen zijn frequent bij lage temperaturen, maar kunnen overal ter wereld en in alle weertypen optreden. Ze zijn het meest opvallend bij een lage zonnestand en gaan vaak samen met andere halo's zoals (delen van) de 22°

Nestkasten schoonmaken

Nu de astronomische herfst op 23 september jl. is begonnen zullen vogels zich daarop voorbereiden door in de rui te gaan: de zomerveren vallen uit en een dikke pak winterveren - waaronder dons – komt daar voor terug.

Ondanks die aanpassing van de vogel zelf helpt het ook dat nestkasten als slaappleats beschikbaar zijn. In koude nachten, zoeken vogels zoveel mogelijk beschutting onder andere in nestkasten. Dus als je een nestkast in de tuin hebt hangen, dan is de herfst de beste tijd om hem schoon te maken. Let wel op dat deze niet in gebruik is.

Hoe je het beste de nestkast schoonmaakt, kijk dan op www.vogelbescherming.nl voor verdere informatie.

Langs boerenwegen

30 maart was het dan zover, de wandeling die we tijdens onze LGO cursus hadden bedacht ging “live”

Met ruim 20 aanmeldingen was het sowieso een goede start.

Na het welkom gaven we aan waar we ons bevonden, op de grens van Usselerveld en het Usselerveen. Dit maakte Joke inzichtelijk door oude landkaarten uit 1825 en 1925. Hoe zag dit gebied eruit voor de ontginning, we lopen langs oude houtwallen die al ruim 100 jaar op kaarten worden aangegeven. We wandelen richting Zonnebeek en staan onderweg stil bij oa. Klein hoefblad, kikkerdril, de vele spechtgaten. Een ree liet zich mooi zien.

Bij het Zonnebeek hebben we aandacht voor de bloeiwijze van de hulst het verschil tussen mannelijk en vrouwelijke bloemen, de tamme kastanje, natte heide. Het viel mij op dat maar weinig mensen dit mooie gebiedje kennen.

Op de terugweg zijn we door de weide gelopen en vertelde over de ontginning eind jaren 40, het melken met een doorlopmelkwagen en de verplaatsing van de boerderij in de jaren 80. Ondertussen probeerden enkele mensen de zwarte specht op de foto te krijgen.

Terug op de boerderij kon er geraden worden welk schapenras hier loopt, als tip kregen kijk naar hun kop. Het mooiste antwoord was “Harlekijn”. Het zijn Dassenkoppen.

Een tip aan onszelf; Geef vooraf aan dat je anderen niet herkenbaar mag fotograferen, nu was het een teleurstelling dat niet alle foto's konden worden gebruikt.

Groet Joke en Françoise

Ledenuitje IVN afd. Enschede

Op 19 augustus is het jaarlijkse uitje voor de IVN leden van de afdeling Enschede gehouden. Op het afgesproken vertrekpunt waren 's morgens al snel alle 26 deelnemers aanwezig om te vertrekken naar een nog onbekende bestemming.

Het carpoolen ging zoals altijd heel vlot en na een klein half uur werd duidelijk waar we de dag zouden doorbrengen, namelijk in de prachtige omgeving van De Mallumse molen in Eibergen. Na een kopje koffie met appelgebak op het terras van het historische Muldershuis bij de molen, ver-

zorgde een collega gids van de afdeling IVN-Oost Achterhoek een wandeling door de mooie omgeving.

De nodige wetenswaardigheden werden op humorvolle wijze gebracht. Rond het middaguur verplaatsten we ons

naar de Kruidenhof waar door hun vrijwilligers een lunch verzorgd werd.

Verrassend was het middagprogramma na in twee groepen verdeeld te zijn. Een groep kreeg een rondleiding in de Kruidenhof om zo meer te leren over de enorme variëteit aan planten: medicinaal, kleurstof leverend, agrarische planten enz.

De andere groep kreeg een vaartocht over de Berkel in een zogenaamde Berkelzomp, waarbij ook nog eens door een

sluis naast de Mallumse molen gevaren werd, een hele belevenis.

Tijdens de vaart werd door de schippers het nodige verteld over de historie van de Berkelvaart en de replica van de oorspronkelijke Berkelzomp waarin gevaren werd. Na enige tijd wisselden de groepen van plaats, zodat beiden groepen de rondleiding en de vaart konden meemaken.

Hoewel de weersverwachting 's morgens geen regen had aangegeven werden we 's middags wel verrast door een aantal plensbuien, het mocht de pret echter niet drukken. Gezien de vele enthousiaste reacties kunnen we spreken van een erg geslaagde dag.

Nogmaals dank aan de collega's van het Achterhoekse IVN, de schippers van de Zomp en de medewerkers van de Kruidenhof.

[Redactie: .. én aan onze organisatoren]

Hier enkele (van de vele) foto's die gemaakt en als deelnemers met elkaar gedeeld zijn.

Frans Briër

Eetbare natuur in Tweekelo

Op woensdag 30 augustus hadden zich een twintigtal mensen bij het Johanneskerkje in Tweekelo verzameld. Gewapend met regenjas, paraplu of poncho klaar voor de publiekswandeling 'Eetbare natuur'.

Drie IVN gidsen die onlangs de LGO cursus hadden gevolgd, hadden zich verdiept in de eetbare natuur in Tweekelo. Naast een weliswaar natte, maar prachtige wandeling langs weilanden over zgn. "klompenpaden" of "laarzenpaden" werden we onderweg geattendeerd op allerlei eetbaars. En dan hebben we het niet over kastanjes of beukenootjes, maar over bv. zevenblad, waar je makkelijk een lekkere sla van kunt maken. Of wat denk je van de brandnetel, een veelzijdige plant waar je kleding, soep en thee van kunt maken.

Onderweg hadden de gidsen een verrassende pauze ingelast. Daar deelden ze toastjes uit met pesto gemaakt van Zevenblad en chutney van Lijsterbes. Heel bijzonder en lekker genoeg om eens zelf te maken.

Na afloop kregen we ook een zeer uitgebreid overzicht mee van planten die we onderweg hadden gezien, hun hoogte, bloeitijd en wat er eetbaar is aan de plant. Daar staan o.a. op : de hele plant van de Akkerdistel; blad, bloem en zaad van Duizendblad; bloem en zaden van Groot Spingzaad; bloem en vrucht van de Hondсроos; jong blad, bloem en vrucht van de Meidoorn; blad, stengel, bloem en wortel van de Paardenbloem; blad, knop en bloem van de Ratelpopulier. Zo ook het blad, bloem, zaad en wortels van de Dovenetel en blad, bloem en zaden van de Rode Klaver hiernaast. Bijzonder.

Het was een boeiende en relaxte excursie. De drie gidsen wisten elk veel "eetbare nieuwtjes" te vertellen. Een publiekswandeling waarvan de aanwezigen het na 2 uur roerend eens waren ... voor herhaling vatbaar.

Tineke

Recept pesto van Zevenblad:

- 3 handevol vers zevenblad
- halve citroen, rasp schil en sap
- 75 gr. walnoten
- 75 gr. oude kaas, geraspt
- 1 teentje knoflook
- 150 ml. olijfolie
- peper en zout

Haal de blaadjes van de stengels en spoel het zevenblad schoon in koud water. Slinger droog in slacentrifuge. Maal het blad in een keukenmachine heel fijn. Voeg dan de rest van ingredienten toe en mix tot een mooie gladde pesto. Voeg evt. meer olie toe en breng op smaak met peper en zout. Je kunt de pesto in gesloten pot ca. 2 weken in de koelkast bewaren.

Zinvol en gezellig wanneer jij wilt

Vrijwilligers gezocht voor de volgende vacatures

IVN Schoolwandelgidsen

De kinderen van nu zijn de natuurbeheerders van de toekomst. Vind je het ook belangrijk om je liefde voor de natuur door te geven aan hen? IVN organiseert o.a. 3x per jaar wandelingen voor het basisonderwijs, activiteiten voor middelbaar onderwijs en jaarlijkse Slootjesdagen. Jouw beschikbaarheid bepaalt wanneer je meedoet. Kom eens vrijblijvend kijken bij onze gezellige Werkgroep Schoolwandelingen.

Hennik & Dika

Al jaren kruipen vrijwilligers in januari t/m maart in de huid van Hennik & Dika. Deze boer en boerin verwelkomen leerlingen van de basisscholen in het Lammerinkswönner, waar in die periode ook dieren op stal staan. De kinderen bakken, weven, maken kennis met het leven van vroeger en doen ook oude kinderspelletjes. Elk jaar is het voor zowel kinderen als vrijwilligers een bijzonder geslaagde activiteit. Jouw beschikbaarheid bepaalt wanneer je meedoet. We zoeken dringend uitbreiding voor deze groep Hennik & Dika vrijwilligers.

Gastvrouw en gastheer bij het Lammerinkswönner

Op zondagmiddagen is het bezoekerscentrum het Lammerinkswönner geopend voor bezoekers en wordt er koffie, thee en ranja geschonken door de zondagsdienst. Deze vrijwilligers vertellen je graag over o.a. het leven van vroeger, het Ledeboerpark en het lès hoes. Jouw beschikbaarheid bepaalt wanneer je meedoet. Wil jij ook bezoekers gastvrij verwelkomen? Kom dan op zondagmiddag eens langs voor informatie over de zondagsdienst.

Meer info: 06 81549571 of t.eitink@wageler.nl

Aamsveen voorwandelen

Langs het pad bij de uitkijktoren, bij een van de schaarse plekjes waar veenmos en zonnedauw goed te zien zijn, vertelt Hanneke nog eens het verhaal van het ontstaan van het hoogveen van het Aamsveen.

Veldwerk Aamsveen middelbare school

Op maandag 25 september vond weer een Veldwerkdag plaats in het Aamsveen voor middelbare scholieren samen met IVN gidsen.

De derdeklassers VMBO van het Stedelijk Lyceum roulerden tussen 3 opdrachtplekken in het Aamsveen, waar ze op elke plek door twee IVN-ers begeleid werden. Er werden proeven gedaan met bodemonsters, hoe zuur is de bodem op verschillende plekken in het veen, er werden waterdier-tjes gevangen en gedetermineerd en veenmos uitgeknepen om te zien hoeveel water het kon opnemen. Er waren 's ochtends en 's middags een aantal groepen.

Nieuwe gasten

Mijn bijenhotel is dit jaar weliswaar niet volgeboekt, maar als je goed kijkt zijn er wel degelijk een aantal kamers bezet.

Metselbijen zijn herkenbaar aan hun relatief dikke kop en de 'buikschuier' van het vrouwtje: de lange, dichte buikbehaarung waartussen ze stuifmeel transporteren. In tegenstelling tot bijvoorbeeld zand- en groefbijen hebben ze geen verzamelharen voor stuifmeel aan hun poten.

De bekendste metselbij is de rosse metselbij *Osmia bicornis*. Dit rossig behaarde bijtje van 8-12 mm is een veelgeziene bewoner van bijenhotels.

Agenda

Voorzover niet vermeld, geldt dat aanmelden nodig is via website IVN Enschede. Vol is vol. Op de site vindt je ook de uitgebreide informatie over de onderstaande wandelingen.

- zondagmorgen 8 oktober: natuurwandeling Boeldershoek
- zondagmiddag 15 oktober: Kinderpaddenstoelenmiddag
- zaterdagavond 28 oktober: avondwandeling "Stil en Donker" Hof Espelo
- zaterdagavond 29 oktober: 18:30 uur: Kinderactiviteit 'Nacht van de Nacht' Hof Espelo (aanmelden landschap Overijssell}
- dinsdagmiddag 31 oktober 13:30 uur: Paddenstoelenexcursie volwassenen
- zaterdag 11 november: Gidsendag (uitnodiging volgt t.z.t.)
- dinsdag 12 december: doorstapwandeling Twekkelo, ongeveer 10 km.

Inleveren kopij

We streven er naar ook voor de volgende herfst uitgave van de GidsenGids weer een mooie, volle gids samen te stellen. Daarom vragen we jullie graag om je kopij vóór 1 december 2023 o.v.v. " Kopij Gidsengids " te mailen naar dit tijdelijke mailadres van de redactie :

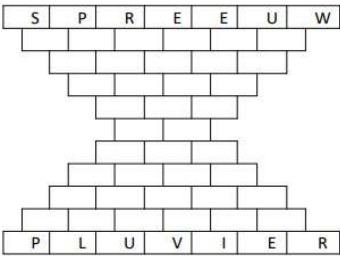
ivnenschedesecretariaat@gmail.com

IVN Groen Kalender

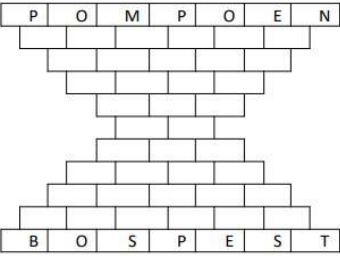
- Oktober**
- 2-29 IVN campagne Thuis in de Natuur 3
 - 14 Dag van de Trekvogel (ook in mei)
 - 14-29 Week van ons Water
 - 16 Wereldvoedseldag
 - 28 Nacht van de Nacht
 - 29 Wintertijd
- November**
- 3-4 Landelijk Natuur werkdag
 - 24 Green Fryday
- December**
- 5 Wereld Bodem Dag
 - 7 Nationale Vrijwilligersdag
 - 22 Start winter, kortste dag
 - 25-31 Eindejaarsplantendag

Puzzel

Van spreekwoord naar pluivier en van pompoen naar bospest. In de bovenste helft van ieder diagram bestaat het gezochte woord uit de letters van het woord erboven (minus een letter) en in de onderste helft bevat het gezochte woord de letters van het woord erboven (plus een letter). Veel plezier.

- In te vullen woorden:
1. Uitmonding van regengoot om het water niet langs de gevel te laten lopen
 2. Bijzonder goed
 3. Larve van vlinder
 4. Isolatieschuim
 5. Frisdrank
 6. Jonge eend
 7. Doosvrucht
 8. Koffie (plat, bakkie ...)
 9. Poeder (ouderwets woord)

- In te vullen woorden:
1. Grappen
 2. Gezicht (bargoens)
 3. Benaderbaar
 4. Nachthemd
 5. Nachtspiegel
 6. Afwaswater
 7. Houding
 8. Koude basilicumsaus
 9. Uitgelachen

Nico van Diepen

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

INDIEN ONBESTELBAAR: BOUWHUISHORST 23, 7531 EZ ENSCHEDE

Zonnedaauw Foto: Chris Eikholt

ivn natuur
educatie
Enschede

Paarse hengel (*melampyrum nemorosum*) - Karin Speelman

Foto: Stephanie Herlaar - Gekraagde aardster